

ΤΑΞΗ: Γ΄ ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ
ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΣ: ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΜΑΘΗΜΑ: ΛΑΤΙΝΙΚΑ

Ημερομηνία: Σάββατο 11 Ιανουαρίου 2020
Διάρκεια Εξέτασης: 3 ώρες

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

A1.

Στις ιππομαχίες συχνά πηδούν από τα άλογά τους και πολεμούν πεζοί: η χρήση της σέλας θεωρείται ντροπή και μαλθακότητα (ή πράγμα αισχρό και μαλθακό). Δεν επιτρέπουν στους εμπόρους να φέρουν κρασί στη χώρα τους (δεν επιτρέπουν να εισάγεται σ' αυτούς (ή στη χώρα τους) κρασί από τους εμπόρους), γιατί, εξαιτίας αυτού του πράγματος, όπως πιστεύουν, οι άντρες γίνονται μαλθακοί κι εκθηλώνονται.

Λίγο αργότερα, τρομοκρατημένος (ή επειδή τρομοκρατήθηκε) από τα νέα της σφαγής, σύρθηκε προς το πιο κοντινό λακωτό και κρύφτηκε ανάμεσα στα παραπετάσματα που κρέμονταν μπροστά στην πόρτα. Ένας στρατιώτης που (ή καθώς) έτρεχε εδώ κι εκεί παρατήρησε τα πόδια του· τον αναγνώρισε που κρυβόταν· (αναγνώρισε ότι αυτός κρυβόταν)· αφού τον τράβηξε έξω, τον προσαγόρευσε αυτοκράτορα. Από εκεί τον οδήγησε στους συντρόφους του. Από αυτούς μεταφέρθηκε στο στρατόπεδο λυπημένος κι έντρομος, ενώ το πλήθος που τον συναντούσε τον λυπόταν σαν να επρόκειτο να πεθάνει.

Τότε ο Κάμιλλος, ο οποίος είχε παραμείνει εξόριστος για πολύ καιρό στην Αρδέα, εξαιτίας της λείας από τους Βηίους, η οποία δεν είχε μοιραστεί ακριβοδίκαια, εξελέγη δικτάτορας, αν και απουσίαζε· αυτός ακολούθησε τους Γαλάτες, ενώ (που) ήδη αποχωρούσαν: αφού τους εξολόθρευσε, πήρε πίσω όλο το χρυσάφι. Επειδή αυτό ζυγίστηκε εκεί, έδωσε το όνομά του στην πολιτεία: ονομάζεται δηλαδή Πίσαυρο, επειδή εκεί ζυγίστηκε το χρυσάφι. Ύστερα από αυτήν την πράξη (ο Κάμιλλος) επέστρεψε στην εξορία, [...]

[Η μετάφραση ακολουθεί το πρότυπο του Ψηφιακού Εκπαιδευτικού Βοηθήματος].

ΕΠΑΝΑΛΗΠΤΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ 2020
Α΄ ΦΑΣΗ

E_3.Λλ3Α(α)

B1.

Equestribus proeliis	:	<i>equestria proelia</i>
equis	:	<i>eque</i>
pedibus	:	<i>pedis & pedum</i>
mercatoribus	:	<i>mercator</i>
caedis	:	<i>caedium</i>
vela praetenta	:	<i>velorum praetentorum</i>
commilitones suos	:	<i>commilitoni nostro</i>
eum	:	<i>id</i>
his	:	<i>hoc</i>
tristis	:	<i>triste & tristiter</i>
exilio	:	<i>exilii/-i</i>
aequo iure	:	<i>aequius ius</i>
civitati	:	<i>civitates/-is</i>
nomen	:	<i>nominá</i>
factum	:	<i>facta</i>

[Ο κάθε τύπος βαθμολογείται με **μία (1)** μονάδα. Στις συνεκφορές η κάθε λέξη βαθμολογείται με **0,5** μονάδας].

B2.

desiliunt	:	<i>desiliri</i>
proeliantur	:	<i>proeliati sunt</i>
importari	:	<i>importatum fore</i>
siniunt	:	<i>sineris/-re (Οριστ. Ενεστ. Π.Φ.) & sineris/-re (Οριστ. Μέλλ. Π.Φ.)</i>
prorepsit	:	<i>prorepamini</i>
praetenta	:	<i>praetendisset</i>
animadvertit	:	<i>animadvertisse</i>
latentem	:	<i>latebis (Οριστ. Μέλλ. Ε.Φ.) & lateberis/-re (Οριστ. Μέλλ. Π.Φ.)</i>
adgnovit	:	<i>adgnosce (β' ενικό) & adgnoscite (β' πληθυντικό)</i>
adduxit	:	<i>adduc (Προστ. Ενεστ. Ε.Φ.) & adducere (Προστ. Ενεστ. Π.Φ.)</i>
delatus est	:	<i>deferremus</i>
divisam	:	<i>diviserint</i>
interemptis	:	<i>interimentium (μετοχή Ενεστ.) & interempturorum (μετοχή Μέλλ.)</i>
abeuntes	:	<i>abeam (α' ενικό) & abeamus (α' πληθυντικό)</i>
recepit	:	<i>recipitote</i>

[Ο κάθε τύπος βαθμολογείται με **μία (1)** μονάδα. Στις περιπτώσεις που ζητούνται δύο ρηματικοί τύποι ο καθένας βαθμολογείται με **0,5** μονάδας].

Γ1.α. Quod illic appensum civitati nomen dedit:

↓ ↓ ↓ ↓

Quo illic appenso civitati nomen datum est.

ή

Nomen civitati datum est eo (auro) illic appenso¹.

[Οι αλλαγές είναι **τέσσερις (4)** και σε καθεμιά αντιστοιχεί **μία (1)** μονάδα].

Γ1.β. ephippiorum usus res turpis et iners habetur (a Germanis):

↓ ↓ ↓ ↓ ↓ ↓

ephippiorum usum rem turpem et inertem habent Germani.

[Οι αλλαγές είναι **έξι (6)** και σε καθεμιά αντιστοιχεί **0,5** μονάδας].

Γ1.γ. Post hoc factum: Η παραπάνω προθετική φράση αποτελείται από την πρόθεση **post** και το ουσιαστικό **factum** το οποίο βρίσκεται σε πτώση αιτιατική. Το **post** όταν συντάσσεται με αιτιατική λειτουργεί ως πρόθεση και δημιουργεί εμπρόθετο προσδιορισμό του χρόνου. Το **hoc** λειτουργεί ως ονοματικός ομοιόπτωτος επιθετικός προσδιορισμός στη λέξη **factum**. Η αντίθετη έννοια της πρόθεσης **post** είναι το **ante**, το οποίο και αυτό με τη σειρά του συντάσσεται είτε με αιτιατική, οπότε λειτουργεί ως πρόθεση και δημιουργεί εμπρόθετο προσδιορισμό του χρόνου είτε με αφαιρετική, οπότε σε αυτή την περίπτωση λειτουργεί ως επιρρηματικός προσδιορισμός του χρόνου και η αφαιρετική χαρακτηρίζεται ως αφαιρετική του μέτρου ή της διαφοράς. Επομένως, η νέα προθετική φράση θα διαμορφωθεί ως εξής:

ante hoc factum

hoc ante facto²

[Η δήλωση της σημασίας του εμπρόθετου προσδιορισμού βαθμολογείται με **μία (1)** μονάδα και οι αντίθετες έννοιες του **post** βαθμολογούνται με **μία (1)** μονάδα η καθεμιά].

Γ1.δ. quod ea re remollescunt homines: Πρόκειται για δευτερεύουσα επιρρηματική αιτιολογική πρόταση, η οποία εισάγεται με τον αιτιολογικό σύνδεσμο **quod** και εκφέρεται με **οριστική**, γιατί η αιτιολογία θεωρείται αντικειμενικά αποδεκτή, σε

¹ Αν το ποιητικό αίτιο τεθεί στο μέσον της πρότασης θα πρέπει να αντικατασταθεί είτε από δεικτική αντωνυμία είτε από το ουσιαστικό *aurum* (αφού νοηματικά το *quod* αναφέρεται στο *aurum*). Εάν δεν αντικατασταθεί, τότε η αναφορική αντωνυμία θα εισαγάγει δευτερεύουσα αναφορική πρόταση. Στην περίπτωση που το ποιητικό αίτιο τεθεί στην αρχή της πρότασης, θα πρέπει να τεθεί με κεφαλαίο γράμμα, αφού σε αυτή την περίπτωση η αναφορική αντωνυμία μετά από ισχυρό σημείο στίξης δεν εισάγει δευτερεύουσα αναφορική πρόταση αλλά κύρια.

² Και στις δύο νέες προθετικές φράσεις το *hoc* λειτουργεί ως ονοματικός ομοιόπτωτος επιθετικός προσδιορισμός. Πιο συγκεκριμένα στην πρώτη περίπτωση λειτουργεί ως επιθετικός προσδιορισμός στη λέξη *factum* και στη δεύτερη περίπτωση ως επιθετικός προσδιορισμός στη λέξη *facto*.

χρόνο *ενεστῶτα* (*remollescunt*), γιατί αναφέρεται στο παρόν. Συντακτικά λειτουργεί ως *επιρρηματικός προσδιορισμός της αιτίας* στο ρήμα της κύριας πρότασης, στο ρήμα *non sinunt*.

[Η δευτερεύουσα πρόταση βαθμολογείται με δύο (2) μονάδες: 0,5 μονάδας για το είδος, 0,5 μονάδας για την εισαγωγή, 0,5 μονάδας για την εκφορά και 0,5 μονάδας για τη συντακτική λειτουργία].

- Γ2.α. Discurrens miles pedes eius animadvertit:** Στην παραπάνω πρόταση για να δηλωθεί αυτοπάθεια με κτήση θα πρέπει να αντικατασταθεί η δεικτική-οριστική αντωνυμία *eius* με την κτητική αντωνυμία *suus, sua, suum*, η οποία με τη σειρά της θα πρέπει να συμφωνεί με το ουσιαστικό *pedes* κατά γένος, αριθμό και πτώση. Επομένως η νέα πρόταση διαμορφώνεται ως εξής:

Discurrens miles pedes **suos** animadvertit.

Στη νέα πρόταση η κτητική αντωνυμία λειτουργεί ως **ονοματικός ομοιόπτωτος επιθετικός προσδιορισμός** (σε αντίθεση με τη δεικτική-οριστική που λειτουργούσε ως γενική κτητική) και σημασιολογικά **η κτητική αντωνυμία αναφέρεται στο υποκείμενο του ρηματικού τύπου εξάρτησης, δηλαδή αναφέρεται στο υποκείμενο της πρότασης, στο miles** (σε αντίθεση με τη δεικτική-οριστική αντωνυμία, η οποία δεν αναφέρεται στο υποκείμενο του ρηματικού τύπου εξάρτησης, δηλαδή δεν αναφερόταν στο *miles* αλλά στο *Claudius*).

[Η δήλωση της αυτοπάθειας βαθμολογείται με μία (1) μονάδα, όπως επίσης μία (1) μονάδα αντιστοιχεί στη συντακτική και σημασιολογική διαφορά].

- Γ2.β. propter Veientanam praedam:** Η παραπάνω προθετική φράση δηλώνει εμπρόθετο προσδιορισμό του εξωτερικού αναγκαστικού αιτίου. Αποτελείται από την πρόθεση *propter* και το ουσιαστικό *praedam*, το οποίο βρίσκεται σε πτώση αιτιατική. Η λέξη *Veientanam* λειτουργεί ως ονοματικός ομοιόπτωτος επιθετικός προσδιορισμός στη λέξη *praedam*. Ο εμπρόθετος προσδιορισμός του εξωτερικού αναγκαστικού αιτίου δηλώνεται επίσης με τις προθέσεις:

ob/per + αιτιατική

de/ex/ab + αφαιρετική

απλή αφαιρετική

Επομένως, ο παραπάνω εμπρόθετος προσδιορισμός αποδίδεται ως εξής:

ob, per Veientanam praedam

de, ex, ab Veientanā praedā

Veientanā praedā

[Η κάθε ισοδύναμη έκφραση του εμπρόθετου προσδιορισμού βαθμολογείται με μία (1) μονάδα – Αν κάποιος μαθητής έχει γράψει στις τρεις ισοδύναμες εκφράσεις μόνο μία από τις προθέσεις, δεν αφαιρείται καμία μονάδα].

Γ2.γ. **et inter vela praetenta foribus se abdidit**: Στην παραπάνω πρόταση παρατηρείται το φαινόμενο της άμεσης αυτοπάθειας, καθώς η προσωπική αντωνυμία *se* αναφέρεται στο εννοούμενο υποκείμενο του ρήματος *abdidit*, δηλαδή στο *Claudius*. Από τη στιγμή που ζητείται από την άσκηση να μετατρέψουμε το ρήμα για το πρώτο και δεύτερο πληθυντικό πρόσωπο, αυτό σημαίνει πως θα αντικατασταθεί και το υποκείμενο του ρήματος *abdidit* από τις αντίστοιχες προσωπικές αντωνυμίες *nos* και *vos* και επιπλέον θα πρέπει να υποστεί αλλαγή και η προσωπική αντωνυμία, η οποία τίθεται ως αντικείμενο του ρήματος. Θα πρέπει κι αυτή με τη σειρά της να αντιστοιχεί στις προσωπικές αντωνυμίες του πρώτου και του δευτέρου προσώπου του πληθυντικού αριθμού. Επομένως η νέα πρόταση διαμορφώνεται ως εξής:

et inter vela praetenta foribus **nos** (nos) **abdidimus**.

et inter vela praetenta foribus **vos** (vos) **abdidistis**³.

[Οι αλλαγές είναι **τέσσερις (4)** και σε καθεμία αντιστοιχεί **μία (1)** μονάδα].

Γ2.δ. **extractum imperatorem eum salutavit** (εννοούμενο υποκείμενο miles):

Τα ρήματα **iubeo** και **impero** έχουν την εξής σύνταξη το καθένα:

iubeo ⇒ + αιτιατική ⇒ άμεσο αντικείμενο

⇒ + τελικό απαρέμφατο ⇒ έμμεσο αντικείμενο

≠

impero ⇒ + δοτική ⇒ έμμεσο αντικείμενο

⇒ + τελικό απαρέμφατο ⇒ άμεσο αντικείμενο

Επομένως, η νέα πρόταση θα διαμορφωθεί ως εξής:

Caesar **iusserat militem salutare** eum imperatorem extractum.

Caesar **imperaverat militi salutare** eum imperatorem extractum.

[Οι αλλαγές είναι **έξι (6)**. Το τελικό απαρέμφατο *salutare* βαθμολογείται σε κάθε πρόταση με **0,5** της μονάδας, ενώ στις υπόλοιπες αλλαγές αντιστοιχεί **μία (1)** μονάδα].

Γ3.α. **qui diu apud Ardeam in exilio fuerat**:

Για να δηλωθεί η επιρρηματική σχέση της στάσης σε τόπο με τα τοπωνύμια **Gallia**, **Rhodus** και **Athenae** θα πρέπει να χρησιμοποιήσουμε την πτώση της αφαιρετικής. Στην πρώτη περίπτωση θα χρησιμοποιήσουμε **εμπρόθετη αφαιρετική**, καθώς το τοπωνύμιο *Gallia* είναι χώρα, ενώ για το τοπωνύμιο *Ephesus* θα χρησιμοποιήσουμε

³ Το υποκείμενο των ρημάτων μπορεί να παραλειφθεί, αφού γίνεται κατανοητό από τις καταλήξεις των ρημάτων ότι πρόκειται για α΄ και β΄ πληθυντικό πρόσωπο.

την πτώση της γενικής, αφού είναι όνομα πόλης και πιο συγκεκριμένα ουσιαστικό β' κλίσης ενικού αριθμού. Για το τοπωνύμιο *Athenae* θα χρησιμοποιήσουμε την πτώση της αφαιρετικής, αφού είναι όνομα πόλης και υπάγεται στα ουσιαστικά της α' κλίσης, αλλά είναι πληθυντικού αριθμού. Επομένως η πρόταση θα διαμορφωθεί ως εξής:

qui diu *in Galliā* in exilio fuerat

qui diu *Ephesi* in exilio fuerat

qui diu *Athenis* in exilio fuerat

[Οι αλλαγές είναι τρεις (3) και σε καθεμιά αντιστοιχεί μία (1) μονάδα].

- Γ3.β.** nam Pisaurum dicitur, **quod illic aurum pensatum est**: Η παραπάνω δευτερεύουσα πρόταση ως προς το είδος της είναι επιρρηματική αιτιολογική, η οποία εκφέρεται με οριστική, γιατί δηλώνει αιτιολογία αντικειμενικά αποδεκτή, σε χρόνο παρακείμενο (*pensatum est*), γιατί αναφέρεται στο παρελθόν. Αν η αιτιολογία ήταν υποκειμενικά αποδεκτή, η δευτερεύουσα αιτιολογική πρόταση θα εκφερόταν με υποτακτική και θα δήλωνε το προτερόχρονο στο παρόν. Η νέα πρόταση θα διαμορφωνόταν ως εξής: nam Pisaurum dicitur, **quod illic aurum pensatum sit**.

Επειδή ζητείται από την άσκηση να μετατρέψουμε το ρήμα της κύριας πρότασης σε παρατατικό χρόνο, αυτό θα επηρεάσει και το ρήμα της δευτερεύουσας αιτιολογικής πρότασης. Σύμφωνα με τους κανόνες της ακολουθίας των χρόνων αφού έχουμε εξάρτηση από ρήμα ιστορικού χρόνου, η νέα δευτερεύουσα αιτιολογική πρόταση θα πρέπει να εκφέρεται με υποτακτική υπερσυντελικού για να δηλώνει το προτερόχρονο στο παρελθόν. Επομένως, η νέα περίοδος θα διαμορφωθεί ως εξής:

nam Pisaurum **dicebatur**, quod illic aurum **pensatum esset**.

[Οι αλλαγές είναι δύο (2) και σε καθεμιά αντιστοιχεί μία (1) μονάδα].